

Korsgård skole – en dysleksivennlig skole

Lærer og foresatte

Rutiner for samarbeid med hjemmet, utredning, søknad og bruk av digitale verktøy i tilrettelagt opplæring for barn med dysleksi.

Korsgård skole har som mål at både pedagoger og foresatte kjenner arbeidsgang og rutiner fra utredning starter til hjelpemidler og pedagogiske tiltak er på plass.

Planen er ment som en veiledning for lærere og som et informasjonshefte til foreldre.

Kort om dysleksi

- Dysleksi er en spesifikk lærevanske.
- Medfødt og livsvarig og skyldes ikke svake evner eller dårlig opplæring.
- Det er ca. 5 % som har dysleksi.
- Det er like mange jenter som gutter som har dysleksi.
- Ordet dysleksi kommer fra «DYS» og «LEKSIA», som betyr “vansker med ord”.
- Dysleksi er arvelig. Det er 38 til 50 % sjanse for at barnet får dysleksi hvis en av foreldrene har det. Det er imidlertid ikke all dysleksi som er arvelig. Dysleksi er alltid resultat av et komplisert samspill mellom arv og miljø, som begynner allerede i fosterlivet. Man arver altså ikke dysleksi; man arver gener som kan gi disposisjon for dysleksi under visse miljøbetingelser.
- Det er bred enighet om at dysleksi er et problem med lydene i språket (fonologi). Det er vanlig å blande bokstavlyder som for eksempel b/d og b/p. Det er også vanskelig å rime.
- De med dysleksi har ikke først og fremst et problem med å forstå innholdet i det de leser, men med å lese i seg selv. Vanskene er også ofte alvorlige og varige.
- De med dysleksi har språklig redusert arbeidsminne. Det vanlige er å huske syv pluss-minus to enheter. Dyslektikere husker fem pluss-minus to.

Indikatorer på dysleksi

Indikatorer på dysleksi hos barn på 1.-3. trinn er

- vansker med å automatisere bokstav-/lyd-assosiasjonene.
- svak fonemisk bevissthet.
- vansker med fonologisk lesing (lydering).
- at barnet ikke kjenner igjen de høyfrekvente ordene («ikke», «jeg», «ei», «er», «nei», «ja», osv.)
- lydrett staving.
- at barnet blander små og store bokstaver i skrift.
- at barnet skriver sakte (også ved avskrift).

Indikatorer på dysleksi hos barn på 4.–10. trinn er at de

- leser sakte.
- har problemer med å avkode nye og ukjente ord.

- har utviklet få ordbilder.
- gjør mange lesefeil.
- staver lydrett.
- har vansker i engelsk (automatisering av gloser, lesing og staving).

Utredningsfasen

Utredning av lese- og skrivevansker starter på skolen.

Ved mistanke om lese- og skrivevansker melder kontaktlærer sin bekymring til skolens ressursteam, som da vurderer nøyere kartlegging og eventuelt testing. For å få bekreftet eller avkreftet dysleksi må det foretas en utredning.

Utredningen ser blant annet på ulike delferdigheter i lesing. Dysleksi kan avdekkes fra 2. klasse. Da tas det først en test etterfulgt av en periode med intensive tiltak, før det testes på nytt. For de som blir oppdaget sent er det ofte nok med en test. Det er vanlig å bruke standardiserte tester. I skolen er utredning for dysleksi en del av den sakkyndige vurderingen og gjennomføres av PPT.

Diagnosen dysleksi medfører ikke rettigheter etter § 5.2 om rett til spesialundervisning og ekstra timeressurs. Men §1.2 gir alle elever rett til tilrettelagt undervisning, og det er klart at en grundig utredning som ender med dysleksidiagnose vil forutsette ytterligere tilrettelegging. Det vil så være aktuelt å søke NAV om støtte til hjelpemidler som PC og stavekontroll (LingDys/Textpilot), ev. også C-pen, talesyntese og spesielle program.

Hvorfor PC/digitale verktøy?

- Bruk av PC og ev. IPAD øker elevenes mestringsfølelse.
- Med egen PC kan eleven få opplæring og enklere drive systematisk skrivetrening - «touch». Den automatiseringseffekten en da kan oppnå i skriving, viser seg ofte å ha gunstig effekt på rettskrivingen, i tillegg til at skrivearbeidet i seg selv gjennomføres raskere.
- Ved bruk av PC kan eleven tilegne seg helt nødvendige måter å kompensere for sine vansker med ordlesing og rettskriving:
- Bruk av stavekontroll, lyd støtte, opplesing, bruk av skjermleser, ordbok og lydbøker til fagbøker (Daisy).
- Elever med dysleksi har rett til å bruke PC til prøver/eksamener.
- PC lærer elevene å rette egne feil, etter at retteprogrammet har rettet samme feil x antall ganger.
- Eleven blir mer selvhjulpen.

Det kan også søkes om tilleggsutstyr som vil gjøre hverdagslivet enklere for den som har dysleksi;

- gjennomføring av hjemmearbeid og prosjektoppgaver.
- kunne lese aviser og brev.
- ta til seg den skriftlige informasjonen som kommer hjem hver dag.

Her heter det at hjelpemiddelet skal kompensere for vansken/diagnosen i hverdagen, slik at han eller hun kan tilegne seg informasjon på lik linje med andre uten slike vansker. Hva slags utstyr dette kan være, er noe som hele tiden endrer seg i takt med tekniske og pedagogiske nyvinninger på området (tilgang på lydfiler, bruk av IPAD osv).

Det kan være at noe tilleggsutstyr må kjøpes selv, dersom det ikke kan begrunnes medisinsk. Det er ikke nok å søke på pedagogisk grunnlag. Utstyret må i praksis være et hjelpemiddel som bidrar til økt funksjonsevne; det forutsettes at hjelpemiddelet gir eleven mulighet til å kunne ta ut sitt utviklingspotensiale.

Å lære å bruke disse hjelpemidlene tar tid. Det er viktig å komme riktig og tidlig nok i gang, for få fullt utbytte av hjelpemiddelet.

Tilrettelegging på skolen

Læringsmiljøet i den enkelte klasse er viktig for å ivareta den enkelte elevs læreforutsetninger. Den aller viktigste ressursen er læreren i klasserommet og at det er tett kontakt med hjemmet. Godt samarbeid med hjemmet vil si at foresatte blir satt i stand til å hjelpe sine barn i læreprosessen og ikke minst gi dem tro på egne muligheter.

Skolen tilbyr	Ansvar
Intensive lesekurs	Skolens ressursteam Leselærer Trinnlærere
Tilrettelagte lekser	Kontaktlærer
Utlån av lydbøker og digitale fagbøker	Skolens ressursteam Kontaktlærer
Kopier av lesestoff med større skrift	Kontaktlærer
Tilpassede lesebøker (viktig med rett vanskegrad i teksten)	Kontaktlærer
Innføringskurs i bruk av aktuelt digitalt verktøy og programvare, spesielt tilpasset dyslektikere. Opplæringen blir gitt foresatte, elever og personale på trinnet	Skolens ressursteam
Opplæring i teknisk skriveferdighet – «touch»	Skolens ressursteam
Veiledning i tilgang til gratis lydbøker til skjønnlitteratur gjennom egen brukerid./pinkode hos NLB (Norsk Lydbokbibliotek).	Skolens ressursteam
Informasjonskort (kort informasjon om eleven til alt personale på trinnet/nyttpersonale/vikarer) Se vedlegg nr. 1	Kontaktlærer

Noen gode råd

- Skriftstørrelsen må prøves ut. Generelt vil en si at for dyslektikere vil ofte skriftstørrelsen 14 – 16 være passende. Mange foretrekker enda større bokstavtyper.
- Størrelsen på overskrifter bør eleven få velge selv.
- Linjeavstanden (format – avstand) bør være halvannen.
- Arial og Calibri er tydelige og gode skrifttyper.
- Dersom eleven gjør gjentatte feil, legger faglærer feilen inn i autokorrektur (verktøy – autokorrektur) slik at maskinen retter feilen automatisk neste gang.
- Bruk av synonymordliste (verktøy – språk- synonymordliste) hjelper eleven til å variere språket sitt.
- Det er også lurt å la en dyslektiker få en (elektronisk) kopi av presentasjonen som lærere bruker. Husk at for en dyslektiker går det seint både å lese og å skrive det.
- I forbindelse med prøver skal elever med dysleksi gis muligheten til å få lest opp spørsmålene, eventuelt få skrivehjelp.
- Minn eleven på å ta backup på arbeid som ligger på maskinen, en til to ganger pr. halvår.
- Fokuser på at lese- og skrivevansker ikke betyr at man er ”dum”.
- Praktiser dysleksivennlig retting. Ikke sett rød strek under alle feil, men fokuser på feil som gjentar seg og ta dem i tur og orden.
- Det er viktig med forutsigbarhet og struktur, overlærte læringsstrategier er derfor nyttige for elevene.
- Ting må ofte gjentas, elever med dysleksi kan ofte slite med dårlig hukommelse. Vær tålmodig, forklar ting på ulike måter.
- Elever med dysleksi kan godt sitte fremst i rommet, ved siden av motiverte elever, som kan gjenta lærerens instruksjoner.
- Pass på at alle beskjeder er korte og konkrete. Gi dem også skriftlig.
- Det viktigste av alt – skap en åpen tone, slik at elevgruppen slår seg til ro med at ulike elever må ha ulike opplegg.

Samarbeid med hjemmet

Det er et mål for oss på Korsgård skole at foresatte føler seg trygg på at barnet deres er godt ivaretatt, og at skolens personale tar læringen og eventuelle vansker på alvor.

Når vansker avdekkes og utredninger og spesielle tiltak må iverksettes, skal foresatte involveres gjennom hele prosessen.

Kontaktlærer skal ha tatt opp sin bekymring og orientert om at ressursteamet blir kontaktet. Teamet er en del av skolens interne kompetanse, som skal gi personalet faglig veiledning og støtte som del av skolens ordinære opplæringstilbud.

I tillegg har teamet en utvidet funksjon når det blir snakk om ekstra tiltak og eventuell henvisning til instanser utenom skolen. Representant fra teamet blir da koblet inn i samarbeid med hjemmet.

- Ressursteamet kobles inn når kontaktlærer har meldt sin bekymring og gitt melding til foresatte om at de ønsker videre utredning og kartlegging.
- Ressursteamet gjør sine observasjoner og kartlegginger/tester – jfr. punkt om «Utredning».
- Tilbakemeldingsmøte: det avtales møte mellom foresatte, kontaktlærer og den/de fra ressursteamet som har gjort kartlegging og ev. Logos-testing. Mål med møtet er tilbakemelding om testresultat for deres barn og hvilke tiltak som lærer og ressursteamet har drøftet og foreslår.
- Drøfter elevens hjemmearbeid – behov for oppfølging, tilrettelegging og tilpassing av lekser.
- Avtaler eventuelt søknad om hjelpemidler.
- Skolen tilbyr opplæring i bruk av innvilget utstyr. Opplæringen er i regi av skolens ressursteam.

Adresser med gode anbefalinger:

- <https://www.facebook.com/DysleksiNorge> - Dysleksiforbundet på Facebook
- www.nlb.no – Norsk lyd- og blindskriftbibliotek
- <http://relemo.conexus.no/login/index.php> - Nettbasert program for økt lesehastighet, nøyaktighet og forståelse.
- dysleksinorge.no
- www.lingit.no – Leverandør av programvare for lese- og skrivestøtte.
- www.activium.no - Leverandør av produkter og tjenester for personer med lesevansker.
- www.lesesenteret.no – Lesesenteret i Stavanger
- www.logometrica.no – Tester og materiell til barn og unge med lesevansker.

Vedlegg nr. 1 Lesekort

Dette har jeg krav på som dyslektiker

- **Jeg kan bruke PC/IPAD til alle skriftlige arbeid.**
- **Jeg kan få ekstra tid når vi har prøver eller andre skriftlige arbeid.**
- **Jeg kan få oppgavene ved prøver lest opp for meg.**
- **Jeg kan få mulighet til å levere muntlig på prøver.**
- **Jeg har rett til å få tilpassede lekser.**